

pa v dopolnilo. Ko mine 8, 14 dni, pa dopisa le ni nazaj, tedaj se šele oddahne, ker se nadeja, da je bil prav napravljen. — Tako se začne revežu mučeništvo v pisarni; no, tu ne trpi pouk, pač pa učitelj, ki si mora početkom dan za dnevom pri sosedu pomoči iskati, ker zahtevajo od njega stvari, o kojih nima najmanjšega pojma. Kakšne dopise in izkaze prijemajo oblastnije od učiteljev — novincev, o tem bi vedeli naši gg. okr. š. nadzorniki mnogo povedati. Kdo je temu kriv? Ali dotični učitelj? Gotovo ne! Njega ne zadene nobena krivda. Od njega se ne more zahtevati, da pravilno izpolnjuje tiskovine, katerih najbrže še nikdar videl ni. Še manj se pa more zahtevati, da bi znal oni „Amtsstill“, kateri je v navadi pri uradih. — V šoli se je pač učil marsikaj, a kako se uraduje z oblastnijami, tega se ni učil, zato tudi tega ne zna. — Za vse morajo ljudje v prakso. Po vseh pisarnah se praktikantom pokaže, kako je to in ono izpolniti, kako to in ono sestaviti itd. — A tu? Kdo je kriv? Povsod je najpreje „rekrut“ potem „komandant“ voditelj. A tu? Kdo je torej kriv? Več o tem spregovorim prihodnjič.

— t —

Govor dr. Tavčarja

pri proračunski razpravi 20. marca t. l.

(Dalje.)

Ščuvavanje zoper šolo.

Eksceleuca se lahko s tem opravičuje, da je izšlo obrekovanje od kmečkega zastopnika, ki ne pozna pravih razmer ter je postal v tej zadevi trobilo onega fanatičnega duhovništva, ki vlada na Gorenjem Štajerskem. (Prav dobro!)

Na oni govor tudi nisem posegel iz vzroka, ker ni vsled insultov, ki jih je vrgel gospod Hagenhofer zoper državna učiteljska in implicate tudi zoper učiteljstvo, tedaj zoper stan, ki ima za moderno državo vsaj oni pomen, kakor duhovniški stan (pritrjevanje), nastal v visoki zbornici vihar ogorčenosti in recimo, vihar ugovaranja, kakšen bi bil nastal gotovo svoje čase!

In teh pravil se Poljaki drže z vsem svojim vročkrvnim temperamentom in od teh zahtev ne odjenjajo niti za las. V poznanjskem okraju razumejo skoro vsi tamošnji Nemci poljsko. Ako sreča Poljak Nemca, pozdravi ga le poljski in če sedi v gostilni nekaj Nemcev in lomijo svoj „plattdeutsch“, kakor hitro se jim pridruži Poljak, namah znajo vsi poljsko — kakor pri nas nemško, če prisede k naši mizi kak „pol-Nemec“. S posli, deklami, hlapci, pastirji in težaki nemški gospodarji vsi poljsko „lomijo“, kajti oni so prišli do prepričanja, da jim je posel zvestejši in vstrajnejši, ako se poljsko ž njim občuje.

Ono tako razupito podučevanje krščanskega verouka v nemščini tudi nima nikakega stalnega vpliva na narodno malomarnost, kajti pristen Poljak ne dovoli svojemu otroku nikdar doma v nemščini moliti, kaj-li, da bi on ž njim molil! Vse one nemške molitvice in nemške pesmice, katere se otroci v šoli priučijo, obdrži otrok le toliko časa v spominu, dokler obiskuje šolo, a pozneje mu zgine iz spomina kakor jutranja megla lepega jesenskega dne.

Drug, skoro ravno tako mogočen vzgojevalni faktor k večji narodni probujenosti so pa razna društva, kakor pevska, kmetijska, bralna in v novejšem času mnogovrstne posojilnice in hranilnice, ustanovljene po „Reiffeisenovem“ sistemu. V teh

Zbornica se seveda lahko s tem opravičuje, da še ni celjsko vprašanje rešeno, in da je tako desnica kot levica popolnoma opravičena, če se pogajati za ljubav gosp. Hagenhoferja in njegovih tovarišev. (Prav dobro!)

Ta ljubav se bo morala drago plačati, naj se že obrne Hagenhoferjevo srce grofu Stürgkhu ali kateremu oboževalcu na tej strani visoke zbornice. (Prav dobro!)

Celjska zadeva mora končno privedi do tega, da se bodo svobodomiselnih elementi med seboj razmesarili. Oni, ki si bodo polnili vrečo, bodo klerikalei!

Toda na dan cerkvenega žegnovanja pridigovati pamet, je brezuspešna stvar.

H govoru gospoda Hagenhoferja sem se povrnil edino le iz vzroka, da konstatujem, da se nazori, ki jih goji gospod Hagenhofer o državnih učiteljskih, popolnoma krijejo z mnenjem, ki ga je naša klerikalna stranka od nekdaj izrekala o srednjih šolah sploh.

Naši Hagenhoferji so razumeli, ljudsko množico naščuvati zoper šole sploh in zoper srednje šole še posebej. (Klic: To ni res!) Pri nas na Kranjskem je to res. Ako ste Vi Hagenhofer, tedaj stanujete na Gornjem Štajerskem, in tam bo pač ravno tako resnično, kakor pri nas. (Pritrjevanje.)

Tem državnim zavodom se očita, da so gojišča brezverstva, da se v teh mladina pokvari ter izneveri od očetov podedovani veri.

Povsod pri nas odmeva pesem, da škofje proklinjajo sedanjo šolo, da vodijo sedanje šole prostozidarji ter da ista zasleduje edini namen, pri mladini iztrebiti vero s koreninami vred. To je grda pesem, lažnjiva pesem, ki jo tem rajši zapoje od gotovih strani, ker si je ta stran, ki dela z razkošjem in lažjo, svesta lažnivosti svoje pesmi.

Mi pa, ki zastopamo v ljudstvu stališče prosvete, se nečemo nikdar umakniti pred tem pretvaranjem in obrekovanjem šole, mi hočemo nalašč vsakemu škofu in kardinalu javno priznati, da zadostuje današnja šola, najsi se že imenuje ljudska ali srednja šola, tudi z ozirom na takozvano nраво- versko vzgojo popolnoma vsaki pošten in pravični zahtevi. Nikdar ne bomo dopustili, da zdrknejo naše srednje šole do

društvi se goji v prvi vrsti narodni čut, narodna zavest in drugič se poljski kmet povspne na podlagi ravnokar imenovanih društev do večje samostojnosti in iztrga se ga iz odeduških nemškožidovskih krempljev. A v najnovejšem času je poljski kmet vsled delovanja narodnih delavcev stopil na ono pot, ki v resnici dela preglavice vladi in Nemcem beli lase — krenil je na pot „abstinence“ — dal je namreč slovo svoje izvoljenki in ljubljenci „vodki“. V prav mnogih krajih nahajamo danes „društva proti žganjepitju“ in ta društva čudovito vplivajo na ves družabni sistem, na socialni razvoj poljskega kmeta. V vaseh, kjer se je prej čulo ob nedeljah ono zamolklo kričanje iz raznih zaduhlih beznic in kjer je vidno bogatel kak pritepeni Žid, a narod lezel v pogubo, — v teh vaseh stoje sedaj te beznice prazne in kmet se zbira sedaj raje v raznih društvi, kjer se rešuje na podlagi ustmenih in pismenih oziroma tiskanih poročil lokalna kakor tudi svetovna politika. Marsikateri kmet, ki je prej stal na robu svojega groba, si sedaj veselja mane roke, češ, svet je še tudi zame vstvarjen.

Poljski delavec je vsled svojih lastnostij — vsled svoje skromnosti in vstrajnosti povsod dohrodošel, in nemški veleposetniki obdelujejo svoja posestva večinoma le s poljskimi težaki, kajti oni so boljši delavci kakor pa nemški. In ker je

simplih bogoslovnih pripravnic in da se potisnejo v izgajališča nezdravega svetohlinstva.

Tudi tega ne bomo nikdar pripustili, da se one večne resnice, ki obstojijo v kljub sv. pismu in papeževim enciklikam, razlagajo naši mladini na ljubo nраво-verski vzgoji, po kroju kakšne konfesije urezane, meglene in otemnele. Malemu slovenskemu narodu, ki se hoče ohraniti, in ki bi se tudi udeležil v skromni obliki velikega konkurenčnega boja narodov, želimo za bodočnost prosvetljene generacije; vsled tega ne pri-pustimo, da bi naše srednje šole tako globoko padle, da ne bi ničesar drugega vzgojevale, kakor potuhnjence in kleč-plaznike, ki bi se ravnokar omenjenega konkurenčnega boja z nobenim drugim sredstvom ne mogli udeležiti kakor z moli-tvenikom.

Učna uprava in klerikalne zahteve.

Kar nas pri tem napolnuje s skrbmi, je dejstvo, da prihaja državna naučna uprava klerikalnim željam na pol poti nasproti, vsaj na Kranjskem je tako. Gospoda moja, ne varajmo se. Naša naučna uprava se je začela povračati k vzgojnemu načelom konkordatne dobe! Pečat svetohlinstva se zopet pritiska našim srednjim šolam in veroučitelje se dela z državno voljo za vodilne osebe na teh zavodih. Gospod Hagenhofer, Vi se smejete; toda na Kranjskem je tako, smejte se kolikor se hočete.

V Avstriji se sučemo zopet enkrat na krivi sledi, ker se smatra, da more le katolicizem Avstrijo rešiti. (Pritrjevanje.) Gospoda moja! Katoliška vera, najsi tudi prestavlja gore, državnih dolgov ne poplača. (Veselost.)

Česar potrebujemo, je samostojno misleč, izobražen na-raščaj, in kar smemo zahtevati od naših srednjih šol je, da nam vzgoji tak naraščaj. Toda zelo se bojim, da bo kmalu prišlo tako daleč, da nas srednje šole ne bodo zalagale z drugim, kakor z redovniškimi dečki, ki bodo hlinili pobo-žnost, klečeplazili pred duhovniki in ne bodo imeli zmožnosti, se navduševati za višje ideje in namene.

S takim naraščajem naj se potem izkoplje slovenski narod iz duševne sužnosti, v kateri sedaj tiči? Vidite, go-spoda moja, tukaj se gre za vprašanje obstoja in življenja

slovenskega ljudstva. In tu naj bi mi svobodomiselniki ne po-stali nervozni, ako se pri nas namenoma dela na katoliziranje državnih učnih zavodov? Tu imajo na primer Uršulinke v Ljubljani privatno učiteljsko. Slabotna rastlinica, kakor so povečini vsi enaki zavodi, ki jih vodijo pobožne nune. Toda kranjski deželni šolski svet se je požuril, predlagati pri na-učenem ministrstvu pravico javnosti za to skrajno nepotrebno in enostransko učilišče in uverjen sem, da prispe ta pravica javnosti, če že ni, prav kmalu, ker se pač pri naučenem mini-strstvu ravna po načelu, da se samostanom, prelatom in enakim faktorjem ne sme nikdar ničesar odreči.

Nune dobijo učiteljske, škof svojo katoliško ekstragim-nazijo! Kaj preostane potem za ljudstvo? Omejenost za vse večne čase! Gospoda moja, takozvano katoliziranje državnih učnih zavodov ni za Kranjsko prazna beseda. Hoče se ga imeti, in sicer se ga hoče imeti od zgoraj. In v tem je velika nevarnost! To se kaže med drugim tudi pri imenovanju učiteljstva. Popolnoma javno je, da se ozira naučna uprava pri teh imenovanjih na versko-nраво-mišljenje. To versko-nраво-mišljenje se pri nas mnogo zlorablja, najbolj seveda pri kompetencah! In pri tem se ne da tajiti, da smejo pri naš osebe klerikalnega mišljenja mnogo zanesljiveje računati na nameščenje, kakor osebe, ki ne prikrivajo svojega svo-bodomiselnega prepričanja. Ako je prosilec vrhutega duhovnik, niti ne more propasti.

Izgled: Tu imamo gimnazijo v Kranju na Gorenjskem, ki mora mnogo trpeti pod prenapetostjo klerikalnega ravnatelja. Ta mož, čigar kvalitete so v ostalem precej skromne, si je vbil v glavo, sestaviti svoj učiteljski zbor iz samih pri-znanih rimskih pristašev. In naučna uprava mu gre pri tem prav rada na roko. Pred nedavnim je prišlo v Kranju eno učno mesto v popolnitev. Na zavodu je bil ubog vrag, ki je deloval v Kranju že približno štiri leta kot suplent. In služba ubogega suplenta gotovo ni taka, ki bi mogla vzbujati po-sebno veselje v življenju.

Sklepalo se je tedaj, da razpisana služba ne bo ušla temu suplentu, ker je spadala v njegovo stroko, posebno ker je isti — ako se prav spominjam — doktor filozofije in vrhu-

poljski kmet v vseh življenskih potrebah jako skromen, pre-boli in pretrpi veliko lažje razne gospodarske kalamitete kakor pa njegov ošabni sosed Nemec. Vrhutega se je pričel poljski kmet jako živo zanimati za racijonelno obdelovanje svojega posestva in poljski kmet pazno zasleduje vsak napredek v gospodarstvu, katerega skrbno vporabi takoj, ako le mogoče, pri svojem delu. In ravno ono „ubijanje nemške kulture“ sto-rilo je poljskega kmeta do vzetnega za kulturni napredek se-danjega časa in ravno ta kulturni razvoj je vstvaril v Po-ljakih takoiimenovani „srednji stan“, ki se rekrutira iz raznih večjih in manjših trgovcev in rokodelcev. Ti trgovci in roko-deleci so raztreseni v precejšnjem številu skoro po vseh večjih in manjših mestih vzhodne Nemčije, ki žive prav vdobno živ-ljenje, kajti oni so postrežljivi, inteligentni in jako sposobni.

Najmogočnejši probujevalni faktor v Poljaki je pa ča-sopisje in to kaj vrlo napreduje, kar pripoznavajo vže tudi Nemci. Pred 10—15 leti je bilo poljsko časnikarstvo še na jako nizki stopinji in vlada se takrat ravno ni posebno ozi-ralo na to časopisje, a danes, ko je ni skoro rodbine, ki bi ne imela tega ali onega časopisa naročenega, se ima pa boriti ravno časopisje z velikanskimi težavami, ki jih stavi brezobzirna nemška vlada. Vsak količkaj svobodnejše pisan članek zapade strogi cenzuri in proti odgovornemu uredniku

se prično dolgotrajna preganjanja. Seveda, kar si Poljaki ne upajo obelodaniti doma, roma v Ameriko in od tam nazaj v Evropo, kajti poljsko časopisje je ravno v Ameriki na jako visoki stopinji, ondi izhaja namreč nad 50 poljskih časnikov, med temi 5 dnevnikov.

Jako važna mesta zavzemajo v poljske probujenosti razni domoljubni možje, ki mnogokrat stoje na jako visokej stopinji izobrazbe in ki zavzemajo prav odlična mesta v raznih državnih službah.

Nikakor ne moremo prezreti še nekega — reči smemo veselega pojava — v nemškem poljskem narodu, pričel se je namreč demokratizovati! Obrnil je hrbet takoiimenovani „šlahti“ ter nastopati samostojno, kajti na podlagi zgodovinskih resnic je spoznal, da mu je bila ravno ta za narod tako „navdušena šlahta“ največji grobokop in glavni povzročitelj sedanjega suženjstva. In tok demokratizma postal je že precej deroč, kajti pri zadnji državnozborni volitvi je nastopila ta stranka z lastnimi kandidati, kateri so pa — propadli. Tej stranki priganja vsak dan novih pobočnikov tudi dejstvo, ker mnogo poljskih plemenitašev, — zgodovinsko — važnih — imen čisto zanemarja poljskega kmeta in ti plemenitaši žive kaj udobno življenje ali v Berlinu ali pa v kakem tujem večjem mestu, na svojega podanika spomni se pa le ob času volitev ali pa

tega še prav dobro kvalifikovan. Razun tega se je, kakor rečeno, ubijal že nekaj let na tem zavodu v Kranju. Vkljub temu je predlagalo ravnateljstvo primo loco za izpraznjeno mesto nekega povse še mladega duhovnika iz Ljubljane, in to edino zaradi tega, ker domači prosilec v svojem zasebnem življenju ni skrival pri raznih prilikah svojih svobodomiselnih nazorov. Službo je seveda dobil mladi duhovnik! Ko sem potem, ne da bi bil govoril ali dopisoval s propadlim kandidatom — osebno ga niti poznal nisem — javno ožigosal ta slučaj kričeče krivice v našem svobodomiselnem glasilu, zamerili so to v naučnem ministrstvu, kateremu je najbrže gimnazijski ravnatelj stvar ovadil, zelo hudo. Očitno se je nameravalo mladega moža, čegar zadeva je prišla brez njegove in le vsled moje krivde v javnost, v njegovi eksistenci kratkomalo uničiti, pri prihodnji kompetenci ga istotako niso imenovali, in naučno ministrstvo je pustilo raje službo nepopolnjeno, kakor da bi bilo imenovalo svobodomiselnega kandidata. (Čujte!)

Na srečo so me potem poslali kot zastopnika deželnega odbora v deželni šolski svet kranjski, in napeti sem moral vse sile, da sem jih prepričal na zgoraj, da ne more omenjenega kandidata zadeti najmanjša krivda zaradi onega priobčenja v „Slov. Narodu“. Pozneje je bil imenovan, kar tudi s tem konstatujem.

Škofovi zavodi.

Sovraštvo zoper srednjo šolo kaže naš knezoškof naravnost na fanatični način javno, posebno v svojih pastirskih pismih, v katerih zastruplja ljudsko mnenje; isti je podvzel — in o tem sem že enkrat govoril v zbornici — da sezida za ves slovenski narod velikansko privatno gimnazijo na ljubljanskem polju; stvar se zveže s katoliškim konviktom, in najboljši in najizvrstnejši mladeniči iz vseh pokrajin naj bi dobili po možnosti brezplačni sprejem. Vzgoja bo katoliška, pretirano katoliška, tedaj nespametna, in znanje, ki se bo podajalo na tem zavodu, bo škofijsko, tedaj polovičarsko znanje!

Lahko si predstavljate, gospoda moja, da mi, v kolikor pripadamo svobodomiselni stranki, mislimo le s strahom, kako

uničujoče bo vplival tak zavod, ako se res uresniči, v krogih slovenske inteligence. Nikakor ni potrebno to posebej povdarjati.

Surova stavba tega Zwinger-ja slovenskih duhov je že zgotovljena. Le sredstva so, hvala Bogu, pošla! Stavba bo morda do svoje zgotovitve veljala 1,500.000 K, letni zdržujoči stroški se z 150.000 K ne računajo previsoko.

Pokritja tedaj ni, in zatekati se mora k edino možnemu sredstvu: k pobožnemu beračenju! Pri nas se vsaka stara ženska, ako berači, vsak brezposelni delavec, ako se obrne mimogrede na javno dobrosočje, brez usmiljenja zapre; na Kranjskem pa je smel postati knezoškof ob radostnem pritrjevanju vlade prvi „fehtbruder“ v deželi.

S tem privoljenjem je izročila pred vsem revne ljudske sloje za stoletje najgršemu izkoriščanju; oškodovala pa je tudi škofovo stališče zelo močno, kajti škof, ki čisto javno preži za zadnjim vinarjem ubogega moža, je za stalnost nezdržljiv, in že v naprej se da proračuniti moment, ko bo padel do karikature škofa.

No, izkoriščanje ljudstva se ne da več zabraniti, ko je k njegovi organizaciji ponudila enkrat vlada svojo roko. Toda knezoškof ljubljanski hoče v prilog svojim muham, v prilog svojemu takozvanemu katoliškemu gimnaziju ljudski možniček do dna izberačiti, hoče tudi — in zopet s pomočjo vlade — dobro situirane in dobro findirane škofove posesti na škodo svojim naslednikom na nečuvven način izrabiti. Tu naj se pred vsem opustošijo prekrasni gozdovi škofove graščine v Gornjemgradu.

Nič kot goličave hoče knezoškofijska milost zapustiti svojim naslednikom na ljubljanskem škofijskem prestolu, prebivalcem Savinjske doline pa plohe in povodnji. Da se štajerski zastopniki proti temu ne branijo, mi je neumevno, posebno ker jih slišim toliko jadicovati o vodnih poškodbah v Savinjski dolini! Kakor rečeno, ne le graščina Gornjigrad, temuč tudi nepremična last knezoškofijskih nadarbin na Kranjskem se hoče potratiti za nepotrebno katoliško gimnazijo. Škofijski dvor ima v Ljubljani in ljubljanski okolici zelo lepa posestva, ki bodo, po parcelah razprodana, gotovo vrgla skupička 400.000 K.

ob času „trgatve“ — kadar mu mora oskrbnik preskrbeti kaj „cvenka“.

In ravno propadanje takih veleposestev bode imelo za okrepčenje poljske zavesti in poljske samostalnosti dobre posledice, kajti zadolženi „šlahtiči“ prodajajo kosoma svoja posestva manjšim kmetom in ti si s tem utrjujejo svojo eksistenco, da jim ni treba iti „s trebuhom za kruhom“.

Oglejmo si sedaj nekoliko oni nemško-brutalen aparat, ki dela iz Poljakov Nemce. Lahko se trdi, da ta aparat — čeravno si ga je izmislil železni Bismarck — kaj slabo funkcijonira. Nemci so veliko upanja imeli v tako imenovano „naseljevalno komisijo“. Pač je izdala v kratki dobi svojega obstanka nad 100 milijonov mark, a vspeha ni imela onega, kakršnega so pričakovali nje ustanovitelji. Ta komisija rešila je marsikaterega za „narod navdušeno zadolženega“ „šlahčiča“ iz židovskih krempljev s tem, da je kupila njegovo „veleposestvo“, a to je prišlo v roke nemškemu naseljencem, a ti so slednjič prodali tako parcelirano posestvo poljskemu kmetu, ker nemškega naseljenca je gnalo domotožje v njegovo domovino. Istina je, da pride mnogo nemških rodbin v čisto poljske kraje, a marsikak Poljak v čisto „švabske“ pokrajine, vendar so vspehi te „naseljevalne komisije“ jako malenkostni, ako se še vpoštevata dejstvo, da so taki priseljeni

posestniki izročeni kolikor toliko milosti in nemilosti poljskega prebivalstva, kajti svoja posestva morajo obdelovati edino le s poljskimi težaki, a poljski kmet obdeluje svoja posestva s svojo družino, kajti med Poljaki so pač redke rodbine, ki bi štele le 4 do 6 glav, najččešče so obdarovane poljske rodbine z mnogobrojnimi drobižem 8 do 12 glav. In to nekaj izda!

Pravi uspehov tudi ne more doseči ona učna metoda v nemško-poljskih šolah, o kateri je „Učit. Tovariš“ že itak obširneje poročal, kajti vzgojevalni faktorji, o katerih smo govorili v tej razpravi, so mogočnejši in vplivnejši kakor vse „wrzezsenske učne metode“. In trditi smemo, da je ravno ona nemška brutalnost, ki se je pokazala tako drastično ravno pri gnezenski obsodbi, kakor tudi rezek govor kancelarja Bülowa — storila več za probujo poljske zavesti, kakor petdeset agitatorjev. To dejstvo pripoznavajo sami Nemci, in radi bi zbrisali to zadevo iz svetovnega pozorišča ter se upognili poljskim zahtevam radi učnega jezika, a sram jih je pred — javnostjo — pred svetom.

In sedaj, gospoda moja, je ljubljanski knezoškof z vso resnobo — in v tem tiči vzrok, zakaj sem spravil zadevo v razgovor — vložil pri naučnem ministru predlog, v katerem se prosi za privoljenje k prej omenjenemu parceliranju. Istočasno predlaga cerkveni knez, da se od pričakujoče skupnine 400.000 K znezek 40.000 K za knezoškofjske nadarbne plodonosno naloži, ostanek 360.000 K pa se porabi v pokritje stavbenih stroškov pri škofjski gimnaziji. (Čujte! Čujte!)

In sedaj sem radoveden, ali bo sedanji gospod minister za kultus — ta kulturni človek gospoda Starzynskega — podelil svoje privoljenje k tej požigavščini za bodoče ljubljanske škofove.

Najbrže! V eri Hartel moramo pač biti na vse pripravljeni, morebiti tudi na to, da se v isti položaj vogal k oni organizaciji, s katero bo knezoškof Jeglič duh slovenskega naroda za vedno zvezal in ljudstvo samo izročil za vedno poneumnemu. Prijetna pri tem je okolnost, da ekselenc med dva puhavca, o katerih je nedavno govoril, pri nas ne more priti. Toliko mu lahko zajamčim, da ga na Kranjskem ne bo nikdo obdolžil prostozidarstva. (Konec prihodnjšč.)

Dopisi.

Kranjsko.

Iz logaškega okraja. Iz seje c. kr. okrajnega sveta v Logatcu dne 2. aprila 1902. — Iz poročila c. kr. okrajnega šolskega nadzornika se izvidi, da so bile od zadnje seje kurentnim potom rešene sledeče stvari: Stalno nameščena sta bila na svojih dosedanjih mestih: učitelj v Godoviču, Martin Tratnik in učiteljica v Rovtahu, Marija Benedek. Začasno so bili na izpraznjena mesta nastavljeni: učiteljica R. Jelenec v Gor. Logatcu, učiteljica Resman na Rakeku in učitelj Zirkelbach v Ledinah. Učitelj na c. kr. rudniški šoli v Idriji Anton Božič, je dobil I. starostno doklado. — C. kr. deželni šolski svet je odredil, da se smejo med šolskim letom nastavljati učne osebe začasno, stalno pa le z novim šolskim letom in z II. polletjem. Dalje je c. kr. deželni šolski svet odredil, da morajo otroci obiskovati vsakdanjo ljudsko šolo 6 let; ponovljajna šola se ima pričeti istočasno z vsakdanjo šolo, t. j. z 16. sept. Vse šole v okraju so dobile podobe za nazorni nauk. — Remuneracije za rokotvorni pouk so se nakazale. — Da se končno reši vprašanje, kje naj se vršijo seje krajnih šol. svetov, vložilo je učiteljsko društvo logaškega okraja prošnjo na c. kr. deželni šolski svet, da naj isti to določi. Ta je omenjeno prošnjo rešil v smislu, da ima krajni šolski svet pravico določevati kraj seje.

Za tem poročilom sestavil se je terno-predlog za razpisano učno mesto na Rakeku. Za razpisano učno mesto v Gor. Logatcu se terno-predlog ni mogel še sestaviti, ker dotični krajni šolski svet še ni vložil svojega terno-predloga, ampak prosil, da se s stalnim nastavljanjem tega učnega mesta še nekoliko počaka. — Zaradi pokritja stroškov za stvarne potrebščine eksk. šole v Žibrah se potrebno ukrene. — Misel, ustanoviti eksk. šolo v Gor. Kanomljah, se zaradi neugodnih krajevnih razmer za sedaj opusti. — Ker je šolsko poslopje v Spodnji Idriji zelo slabo, izreče se c. kr. okrajni šolski svet za zgradbo novega, in da naj se s predpripravami takoj prične. — Pripoznajo se star. doklade: nadučit. na Rakeku Janko Jeglič, od 1. marca t. l. III.; nadučitelju v Črnem vrhu Fr. Čuk-u, od 1. dec. 1901. I.

Namesto umrlega krajnega šolskega nadzornika J. Albrehta v Hotedršici, imenuje se Fr. Albreht krajnim šolskim nadzornikom.

Prošnji predsednika krajnega šolskega sveta v Godoviču, da sme odložiti predsedstvo, se ugodi.

Disciplinarna zadeva nekega učitelja se primerno reši; istotako se reši več prošenj zaradi olajšav glede šolskega obiskovanja. —kar.

Iz Idrije. (Naše šolske razmere). Na c. kr. rudarski ljudski šoli v Idriji se je razpisalo zadnje učno mesto učitelja s terminom do 15. sušca t. l. Za omenjeno učno mesto ni bilo nobenega prosilca. To mesto bi moral s početkom letošnjega šolskega leta nastopiti g. J. Vrščaj, a se je raje službi odpovedal, kakor da bi jo nastopil in ostal raje na dosedanjem, čeprav ne definitivnem mestu. Razmere na tej šoli so nekaj let sem prav žalostne. Poljedelsko ministrstvo, ki to šolo vzdržuje, bi moralo pač skrbeti, da se gmotno stanje ondanjega učiteljstva malo predrugači, ker inace bo postala ta šola slabša, kot zadnja zakotna, hribovska, zasilna šola. Dokaz temu je, da ni nobenega prosilca in da se leto za letom bodisi v tem ali onem razredu poučuje poldnevno (!) Lansko leto ja bil pouk v petem (!) deškem razredu celo leto poldneven, a letos se ponaša s tem podukom tretji deški razred. Res žalostno za šolo, ki nosi tako ime. —c.

Štajersko.

Iz Celja. Dne 10. t. m. so imeli spodnještajerski Slovenci shod v zadevi celjske gimnazije. Postavili so se na justament-stališče: ali ostane gimnazija v Celju ali nočemo nič. Vprašanje, ali je bilo tako postopanje modro, je lahko rešiti vsakemu, kdor ni politično slep.

Za shod se je razposlalo okoli 600 vabil, udeležnikov je bilo 200. Mnogi vplivni rodoljubi niso dobili vabil, kar jasno kaže, da se je pri razpošiljanju vabil postopalo prav nepremišljeno ali strankarsko dobro premišljeno.

Klerikalnih duhovnikov je kar mrgolelo. Prišli so taki, ki še za narodno stvar niso toliko storili, da bilo vredno piškavega oreha. Prišli so vsi klerikalni kričači, na čelu jim prefekt Korošec, urednik znanega „Lažnivca“.

Posvetnjaki so ugibali, kaj to pomeni, ko gimnazija vendar ne more klerikalcev posebno intenzivno zanimati, saj se boje šole. Namen so imeli celo drug. Domnevalo se je, da pride dr. Tavčar v Celje zagovarjat kompromisni predlog. Tu bi bila lepa prilika, voditelju napredne stranke napraviti škandalček, saj so že v „Slovenca“ pripravili svoje čitatelje in namigavali na „gorenjski kveder.“

Zborovanje samo je bilo večinoma dolgočasno. Dr. Sernee je predsedoval in otvoril zbor v klasični Trubarjevi slovenščini, da je neki list Stürgkhov predlog prinesel „izpod mize vun“. Poročevalec dr. Dečko ni povedal nič novega, kar bi ne bili že čitali v raznih listih, pač pa so se pogrešali stvarni argumenti v pobijanju kompromisa. Potem ni čuda, da so udeležniki prepili nadučitelja Praprotnika, ki je govoril stvarno in se pokazal boljšega politika kakor so razni patent-politiki.

Prav umesten je bil govor notarja Baša, ki je zadel v črno. Prefekt Korošec, sicer mlad, neizkušen, zato pa nadut človek, je imel zelo nesrečno politiko. Trditev, da poslanci lahko delajo, kar hočejo in niso nikomur odgovorni, vzbudila je pravo ogorčenje, katero si naj dobro zapomni. Izvrstno je ožigosal notar Baš neumno pisarjenje „Slov. Gospodarja“, po katerem je vsakdo, ki bere „Slov. Narod“ in „Štajerca“, na-